

รายงานบทวิเคราะห์ การจัดทำสัญญาการค้าเสรีที่เกี่ยวข้องกับ เศรษฐกิจการแรงงานระหว่างประเทศ

ไตรมาสที่ 4/2567
(ตุลาคม – ธันวาคม 2567)

กองเศรษฐกิจการแรงงาน สำนักงานปลัดกระทรวงแรงงาน

สารบัญ

	หน้า
● บทสรุปผู้บริหาร	3
● บทนำ	5
● ภูมิหลังของการเจรจาความตกลงการค้าเสรีระหว่าง ไทย - EFTA	5
● ความสำคัญของความตกลงการค้าเสรี ไทย - EFTA ต่อเศรษฐกิจไทย	10
● ผลกระทบต่อตลาดแรงงานจากความตกลงการค้าเสรี ไทย-EFTA	13
● สรุปและข้อเสนอแนะ	15
● เอกสารอ้างอิง	15

ความตกลงการค้าเสรีระหว่าง
ไทยกับสมาคมการค้าเสรีแห่งยุโรป (EFTA)
ต่อเศรษฐกิจไทยและผลกระทบด้านแรงงาน

Thailand and European Free Trade Association
Free Trade Agreement
on Thai Economy and Labor Impact

รายงานบทวิเคราะห์

กองเศรษฐกิจการแรงงาน
สำนักงานปลัดกระทรวงแรงงาน

บทสรุปผู้บริหาร

ความตกลงการค้าเสรีระหว่างไทยกับสมาคมการค้าเสรีแห่งยุโรป (EFTA)

ต่อเศรษฐกิจไทยและผลกระทบด้านแรงงาน

สมาคมการค้าเสรีแห่งยุโรป (EFTA) ประกอบด้วย ประเทศสวีตเซอร์แลนด์ นอร์เวย์ ไชซ์แลนด์ และลิกเตนสไตน์

ประชากรรวมกันกว่า 14.7 ล้านคน

GDP รวมกันกว่า 1.28 ล้านล้านดอลลาร์สหรัฐ

EFTA เป็นผู้ค้าสินค้ารายใหญ่เป็นอันดับ 17 ของโลก

EFTA เป็นผู้ค้าบริการเชิงพาณิชย์รายใหญ่เป็นอันดับ 8 ของโลก

- FTA ไทย-EFTA มีจุดเริ่มต้นในปี 2548 มีการจัดตั้งคณะทำงานร่วมเพื่อประเมินความเป็นไปได้และผลกระทบที่อาจเกิดขึ้น แต่ต้องหยุดชะงักลงในช่วงปี 2549 เนื่องจากการเปลี่ยนแปลงทางการเมืองในประเทศไทย
- ในช่วงปี 2562 – 2566 ทั้งสองฝ่ายแสดงความสนใจที่จะดำเนินการเจรจาอีกครั้ง โดยให้ความสำคัญกับการปรับท่าทีการค้าให้สอดคล้องกับสถานการณ์ปัจจุบัน และการพัฒนาที่ยั่งยืน
- พฤศจิกายน 2567 กรมเจรจาการค้าระหว่างประเทศ กระทรวงพาณิชย์ ได้สรุปผลการเจรจา FTA กับ EFTA ได้สำเร็จ

ประเด็นการ เจรจาภายใต้ ความตกลง การค้าเสรี ไทย - EFTA

การค้าสินค้า

กฎว่าด้วยถิ่นกำเนิดสินค้า

การอำนวยความสะดวกทางการค้า
และความร่วมมือด้านศุลกากร

มาตรการเยียวยาทางการค้า

มาตรการสุขอนามัยและสุขอนามัยพืช

มาตรการอุปสรรคเทคนิคต่อการค้า

การค้าบริการ

การลงทุน

ทรัพย์สินทางปัญญา

การแข่งขัน

การจัดซื้อจัดจ้างโดยรัฐ

การค้าและการพัฒนาที่ยั่งยืน

ความร่วมมือด้านเทคนิคและ
การเสริมสร้างศักยภาพ

กฎหมายและการระงับข้อพิพาท

SMEs

บทสรุปผู้บริหาร

ความตกลงการค้าเสรีระหว่างไทยกับสมาคมการค้าเสรีแห่งยุโรป (EFTA)

ต่อเศรษฐกิจไทยและผลกระทบด้านแรงงาน

มูลค่าการค้าไทย-EFTA

ปี 2566

ปี 2567 (ม.ค. – พ.ย.)

EXPORT

4,390.48 ล้านดอลลาร์สหรัฐ

17.06% (%YoY)

4,121.84 ล้านดอลลาร์สหรัฐ

3.51% (%YoY)

IMPORT

5,497.75 ล้านดอลลาร์สหรัฐ

-29.79% (%YoY)

7,345.20 ล้านดอลลาร์สหรัฐ

41.37% (%YoY)

สินค้าส่งออกสำคัญจากไทยไปยัง EFTA

เช่น เครื่องเพชรพลอย อัญมณี เงินแท่งและทองคำ นาฬิกา และส่วนประกอบเนื้อสัตว์สำหรับการบริโภค ผลิตภัณฑ์เวชกรรมและเภสัช อาหารปรุงแต่ง ข้าวหอมมะลิ พืชผักสดแช่แข็ง ข้าวโพดหวาน บะหมี่กึ่งสำเร็จรูป เป็นต้น

สินค้านำเข้าสำคัญ จาก EFTA

เช่น อัญมณีและเครื่องประดับ นาฬิกาและส่วนประกอบ เครื่องใช้สำหรับเดินทาง รถยนต์ อุปกรณ์และส่วนประกอบ เครื่องจักรกลและส่วนประกอบของเครื่องจักรกล เครื่องปรับอากาศและส่วนประกอบ ผลิตภัณฑ์รักษาผิว อาหารปรุงแต่งสำหรับการแพทย์ ไข่กรอก อาหารสัตว์ กาแฟบด ช็อกโกแลต เป็นต้น

ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับจาก FTA

- การขยายตัวทางเศรษฐกิจของไทย ด้านการส่งออกสินค้าและการลงทุนไปยังกลุ่มประเทศ EFTA มากขึ้น โดยเฉพาะสินค้าในกลุ่มอาหารแปรรูป ผลิตภัณฑ์เกษตร และสินค้าอุตสาหกรรมที่ใช้แรงงานเข้มข้น
- การแลกเปลี่ยนความรู้และเทคโนโลยีด้านพลังงานสะอาด การบริหารจัดการสิ่งแวดล้อม และการพัฒนานวัตกรรมสีเขียว ซึ่งจะช่วยเสริมสร้างการพัฒนาเศรษฐกิจที่เป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อมในประเทศไทย
- เพิ่มโอกาสในการจ้างงานมากขึ้นในภาคการผลิตและเกษตรแปรรูป ทั้งในพื้นที่ชนบทที่เป็นแหล่งผลิตสินค้าเกษตรและในโรงงานแปรรูปสินค้าเพื่อการส่งออก
- สร้างทักษะใหม่ในตลาดแรงงาน เช่น ทักษะในการจัดการทรัพยากรธรรมชาติและการบริหารจัดการผลิตภัณฑ์ที่เป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อม แรงงานในภาคการเกษตรแปรรูปและอุตสาหกรรมเทคโนโลยีชีวภาพ
- สร้างโอกาสแรงงานไทยในการเข้าสู่อุตสาหกรรมที่มีมูลค่าเพิ่มสูง แรงงานในสายงานวิศวกรรมและการวิจัย อาจมีโอกาสพัฒนาทักษะขั้นสูงจากการถ่ายทอดเทคโนโลยีจากประเทศในกลุ่ม EFTA ซึ่งเป็นผู้นำด้านนวัตกรรมและการพัฒนาสีเขียว

ความตกลงการค้าเสรีระหว่างไทยกับสมาคมการค้าเสรีแห่งยุโรป (European Free Trade Association: EFTA) ต่อเศรษฐกิจไทยและผลกระทบด้านแรงงาน
Thailand and European Free Trade Association Free Trade Agreement
on Thai Economy and Labor Impact

บทนำ

ความตกลงการค้าเสรี (Free Trade Agreement: FTA) นับเป็นกลไกสำคัญในการส่งเสริมการเติบโตทางเศรษฐกิจและการพัฒนาความสัมพันธ์ระหว่างประเทศ มุ่งลดทอนอุปสรรคทางการค้าระหว่างประเทศอย่างเป็นระบบ โดยเฉพาะการผ่อนคลายข้อกีดกันทางภาษีศุลกากร กำแพงภาษี และข้อจำกัดทางการค้ารูปแบบต่าง ๆ เพื่ออำนวยความสะดวกในการเคลื่อนย้ายสินค้าและบริการข้ามพรมแดนอย่างมีประสิทธิภาพ ในบริบทของประเทศไทย การแสวงหาความร่วมมือทางเศรษฐกิจผ่านกลไก FTA นับเป็นยุทธศาสตร์เชิงรุกที่มีความสำคัญยิ่ง โดยมีเป้าหมายหลักเพื่อขยายช่องทางการส่งออก ดึงดูดเงินลงทุนจากต่างประเทศ และสร้างเครือข่ายพันธมิตรทางเศรษฐกิจที่เข้มแข็ง

สมาคมการค้าเสรีแห่งยุโรป (European Free Trade Association: EFTA) เป็นองค์กรระหว่างประเทศที่ก่อตั้งขึ้นเพื่อส่งเสริมการค้าเสรีระหว่างประเทศสมาชิกที่ประกอบด้วยประเทศที่มีเศรษฐกิจขนาดกลางและขนาดเล็กในทวีปยุโรป ได้แก่ สวิตเซอร์แลนด์ นอร์เวย์ ไอซ์แลนด์ และลิกเตนสไตน์ ถือเป็นคู่เจรจาที่มีศักยภาพสูงด้วยการมีระบบเศรษฐกิจที่มีความก้าวหน้า มีกำลังซื้อสูงและมีความเชี่ยวชาญในอุตสาหกรรมต่าง ๆ การจัดทำ FTA กับ EFTA จึงมีศักยภาพที่จะช่วยเพิ่มโอกาสทางการค้าและการลงทุนให้กับไทยอย่างมาก วัตถุประสงค์หลักของความตกลง FTA ระหว่างไทยกับ EFTA คือการสร้างระบบนิเวศทางเศรษฐกิจที่เกื้อหนุนซึ่งกันและกัน ผ่านการลดทอนอุปสรรคทางการค้า การเปิดโอกาสให้ภาคธุรกิจทั้งสองฝ่ายสามารถแข่งขันและขยายตลาดได้อย่างเสรี เพิ่มโอกาสทางการค้า โดยเฉพาะการอำนวยความสะดวกในการส่งออกสินค้าและบริการข้ามภูมิภาค เปิดโอกาสให้สินค้าและบริการของไทยสามารถเข้าถึงตลาดยุโรปได้ง่ายขึ้น ส่งผลให้เกิดการขยายตัวของการค้าและการลงทุน ซึ่งจะช่วยกระตุ้นเศรษฐกิจของประเทศให้เติบโตมากขึ้น อย่างไรก็ตาม การเปิดเสรีทางการค้ายังคงมีความท้าทายที่ต้องพิจารณาอย่างรอบคอบ โดยเฉพาะผลกระทบต่อภาคแรงงานและอุตสาหกรรมภายในประเทศ ซึ่งจำเป็นต้องมีการวางแผนเตรียมความพร้อมและกำหนดมาตรการรองรับอย่างเป็นระบบ

ภูมิหลังของการเจรจาความตกลงการค้าเสรีระหว่าง ไทย - EFTA

การเจรจาความตกลงการค้าเสรีระหว่างไทยกับ EFTA มีจุดเริ่มต้นในปี 2548 โดยทั้งสองฝ่ายได้เริ่มการหารือเบื้องต้นเพื่อศึกษาความเป็นไปได้ในการจัดทำความตกลงการค้าเสรี มีการจัดตั้งคณะทำงานร่วมเพื่อประเมินความเป็นไปได้และผลกระทบที่อาจเกิดขึ้น จนนำไปสู่การเปิดการเจรจาอย่างเป็นทางการในเดือนตุลาคมของปีเดียวกัน โดยตั้งเป้าหมายที่จะสรุปผลการเจรจาให้แล้วเสร็จภายในระยะเวลา 2 ปี กรอบการเจรจามีความครอบคลุมประเด็นสำคัญหลายด้าน ทั้งการค้าสินค้า การค้าบริการ การลงทุน

ทรัพย์สินทางปัญญา การจัดซื้อจัดจ้างภาครัฐ นโยบายการแข่งขัน และการพัฒนาที่ยั่งยืน การเจรจาอบแรก จัดขึ้นที่กรุงเทพมหานคร มีการประชุมกลุ่มทำงานด้านเทคนิคอย่างต่อเนื่อง และมีการหารือระหว่างหัวหน้า คณะเจรจาของทั้งสองฝ่ายอย่างสม่ำเสมอ (กองการต่างประเทศ, 2566)

อย่างไรก็ตาม การเจรจาต้องหยุดชะงักลงในช่วงปี พ.ศ. 2549-2554 เนื่องจากการเปลี่ยนแปลงทางการเมืองในประเทศไทย วิกฤตการเงินโลก และความจำเป็นในการรับฟังความคิดเห็นจากผู้มีส่วนได้ส่วนเสียเพิ่มเติม ในช่วงปี พ.ศ. 2554-2561 มีความพยายามหลายครั้งในการรื้อฟื้นการเจรจา แม้จะมีการประชุมระดับเทคนิคอย่างต่อเนื่อง เพื่อปรับปรุงท่าทีการเจรจาให้สอดคล้องกับสถานการณ์ที่เปลี่ยนแปลงไป แต่เนื่องจากมาตรา 190 ของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทยฉบับปี พ.ศ. 2550 กำหนดเงื่อนไขการทำความตกลงระหว่างประเทศที่มีผลผูกพันทางการค้า การลงทุนหรืองบประมาณของประเทศ ต้องได้รับความเห็นชอบจากรัฐสภา (คณะรัฐมนตรี, 2556) ดังนั้น หากประเทศไทยจะเจรจาความตกลงการค้าเสรีแบบทวิภาคีกับ EFTA จำเป็นต้องได้รับความเห็นชอบกรอบเจรจาแบบทวิภาคีจากรัฐสภาก่อน

ในช่วงปี พ.ศ. 2562 - 2566 ทั้งสองฝ่ายแสดงความสนใจที่จะดำเนินการเจรจาอีกครั้ง มีการปรับปรุงการศึกษาความเป็นไปได้ให้ทันสมัย และรับฟังความคิดเห็นจากผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย โดยให้ความสำคัญกับการฟื้นฟูเศรษฐกิจหลังการระบาดของโควิด-19 การปรับท่าทีการค้าให้สอดคล้องกับสถานการณ์ปัจจุบัน และการพัฒนาที่ยั่งยืน การเจรจามีการมีส่วนร่วมจากหลายภาคส่วน ทั้งหน่วยงานภาครัฐ ภาคเอกชน สมาคมอุตสาหกรรม สหภาพแรงงาน องค์กรภาคประชาสังคม และสถาบันการศึกษา โดยมีประเด็นท้าทายที่ต้องพิจารณา เช่น อุปสรรคทางเทคนิคทางการค้า มาตรฐานกฎระเบียบที่แตกต่างกัน การเข้าถึงตลาด การเคลื่อนย้ายแรงงาน มาตรฐานสิ่งแวดล้อม และการคุ้มครองทรัพย์สินทางปัญญา แนวโน้มในอนาคตของการเจรจา ยังคงมุ่งเน้นการสร้างประโยชน์ร่วมกัน การเจรจาอย่างสมดุล การบูรณาการประเด็นการค้าใหม่ ๆ การให้ความสำคัญกับการพัฒนาที่ยั่งยืน และการพิจารณาประเด็นด้านการค้าดิจิทัล ซึ่งทั้งสองฝ่ายยังคงมุ่งมั่นที่จะบรรลุข้อตกลงที่เป็นประโยชน์ร่วมกันในที่สุด

ในช่วงเดือนพฤศจิกายน 2567 กระทรวงพาณิชย์โดยกรมเจรจาการค้าระหว่างประเทศ ได้สรุปผลการเจรจา FTA กับ EFTA ได้สำเร็จ โดยได้ข้อสรุปทุกประเด็นภายใต้การเจรจาทั้งหมด 15 เรื่อง ได้แก่ (1) การค้าสินค้า (2) กฎว่าด้วยถิ่นกำเนิดสินค้า (3) การอำนวยความสะดวกทางการค้าและความร่วมมือด้านศุลกากร (4) มาตรการเยียวยาทางการค้า (5) มาตรการสุขอนามัยและสุขอนามัยพืช (6) มาตรการอุปสรรคเทคนิคต่อการค้า (7) การค้าบริการ (8) การลงทุน (9) ทรัพย์สินทางปัญญา (10) การแข่งขัน (11) การจัดซื้อจัดจ้างโดยรัฐ (12) การค้าและการพัฒนาที่ยั่งยืน (ครอบคลุมประเด็นสิ่งแวดล้อมและแรงงาน) (13) ความร่วมมือด้านเทคนิคและการเสริมสร้างศักยภาพ (14) กฎหมายและการระงับข้อพิพาท และ (15) วิสาหกิจขนาดเล็ก ขนาดกลาง และขนาดย่อม (SMEs)

ตาราง 1 สาระสำคัญของประเด็นการเจรจาการค้าเสรี ไทย – EFTA

ลำดับ	ประเด็นการเจรจา	รายละเอียดสาระสำคัญ
1	การค้าสินค้า	- สินค้าอุตสาหกรรมและปลา: ข้อตกลงนี้จะส่งเสริมการยกเลิกภาษีศุลกากรสำหรับสินค้าอุตสาหกรรม ปลา และผลิตภัณฑ์ทางทะเลทั้งหมดจากประเทศไทยและรัฐสมาชิก EFTA - สินค้าเกษตร: การเข้าถึงตลาดสำหรับสินค้าเกษตรขั้นพื้นฐานและแปรรูปได้รับการปรับปรุงตามความสนใจทางการค้าและความอ่อนไหวที่เกี่ยวข้อง
2	กฎว่าด้วยถิ่นกำเนิดสินค้า	- หลักเกณฑ์การได้ถิ่นกำเนิดสินค้าที่ผลิตทั้งหมดในประเทศภาคี - เงื่อนไขการสะสมถิ่นกำเนิดสินค้านี้ระหว่างประเทศสมาชิก - ระบบการรับรองถิ่นกำเนิดสินค้าด้วยตนเองของผู้ส่งออก
3	การอำนวยความสะดวกทางการค้า	- การปรับปรุงพิธีการศุลกากรให้ทันสมัยและโปร่งใส - การต่อยอดจากข้อตกลงว่าด้วยการอำนวยความสะดวกทางการค้าของ WTO - การพัฒนาระบบการแลกเปลี่ยนข้อมูลอิเล็กทรอนิกส์ระหว่างศุลกากร - การลดขั้นตอนและเอกสารที่ไม่จำเป็นในการนำเข้า-ส่งออก
4	มาตรการเยียวยาทางการค้า	- มาตรการตอบโต้การทุ่มตลาดและการอุดหนุน - ยกเว้นสินค้าจากมาตรการ Global Safeguards ซึ่งเป็นการปกป้องการนำเข้าสินค้าที่เพิ่มขึ้น หากสินค้าที่นำเข้าไม่ก่อให้เกิดความเสียหายร้ายแรงต่อภาคีผู้นำเข้า - มาตรการปกป้องจากการนำเข้าที่เพิ่มขึ้นฉับพลัน - มาตรการปกป้องชั่วคราวในกรณีฉุกเฉิน
5	มาตรการสุขอนามัยและสุขอนามัยพืช	- การกำหนดมาตรฐานความปลอดภัยอาหารที่สอดคล้องกับมาตรฐานสากล - การควบคุมโรคพืชและสัตว์ตามหลักการทางวิทยาศาสตร์ - การรับรองระบบตรวจสอบคุณภาพระหว่างประเทศ - การแจ้งเตือนความเสี่ยงด้านอาหารและสุขอนามัย

ลำดับ	ประเด็นการเจรจา	รายละเอียดสาระสำคัญ
6	มาตรการอุปสรรคเทคนิคต่อการค้า	- การปรับมาตรฐานสินค้าให้สอดคล้องกับมาตรฐานสากล - การยอมรับผลการตรวจสอบและรับรองระหว่างกัน - การลดความซ้ำซ้อนของกระบวนการตรวจสอบ - การพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานด้านมาตรวิทยา
7	การค้าบริการ	- การเปิดตลาดภาคบริการในสาขาที่ทั้งสองฝ่ายมีความพร้อม เช่น บริการด้านธุรกิจ การสื่อสาร โทรคมนาคม การเงิน และการท่องเที่ยว โดยมีการกำหนดข้อผูกพันที่ดีกว่าภายใต้กรอบ GATS ของ WTO - การอำนวยความสะดวกผู้ให้บริการในการเข้าสู่ตลาด - การยอมรับคุณสมบัติวิชาชีพระหว่างกัน - การพัฒนาความร่วมมือในภาคบริการที่มีศักยภาพ
8	การลงทุน	- ปฏิบัติต่อการลงทุนในภาคที่ไม่ใช่บริการอย่างเท่าเทียมกัน โดยเน้นการปฏิบัติที่ไม่เลือกปฏิบัติและการรักษาสีทธิในการกำกับดูแลเพื่อบรรลุวัตถุประสงค์ของนโยบาย - การคุ้มครองการลงทุนทั้งทางตรงและทางอ้อม - การอำนวยความสะดวกนักลงทุนในการจัดตั้งธุรกิจ
9	ทรัพย์สินทางปัญญา	- การคุ้มครองลิขสิทธิ์ สิทธิบัตร และเครื่องหมายการค้า - การปกป้องสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ของทั้งสองฝ่าย - ส่งเสริมการปฏิบัติตามข้อตกลง TRIPS และสนธิสัญญาระหว่างประเทศที่เกี่ยวข้อง
10	การแข่งขัน	- การป้องกันการผูกขาดและการใช้อำนาจเหนือตลาด - การตกลงร่วมกันที่ส่งผลกระทบต่อการค้า - การสร้างกลไกการปรึกษาหารือเพื่อแก้ไขข้อขัดแย้ง - การสร้างความร่วมมือระหว่างหน่วยงานกำกับดูแล
11	การจัดซื้อจัดจ้างโดยรัฐ	- การเปิดตลาดการจัดซื้อจัดจ้างภาครัฐอย่างเท่าเทียม - ความโปร่งใสในกระบวนการประมูลและการจัดซื้อจัดจ้าง - การไม่เลือกปฏิบัติต่อผู้เสนอราคาจากประเทศภาคี - การใช้ระบบจัดซื้อจัดจ้างอิเล็กทรอนิกส์ - การมีส่วนร่วมของวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อม (SMEs) ในการจัดซื้อจัดจ้างภาครัฐ

ลำดับ	ประเด็นการเจรจา	รายละเอียดสาระสำคัญ
12	การค้าและการพัฒนาที่ยั่งยืน	- การคุ้มครองสิ่งแวดล้อมและความหลากหลายทางชีวภาพ - การคุ้มครองสิทธิแรงงานตามมาตรฐาน ILO - การส่งเสริมความรับผิดชอบต่อสังคมของภาคธุรกิจ - การต่อต้านการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศ - การส่งเสริมการใช้พลังงานสะอาด - การพัฒนาเศรษฐกิจหมุนเวียน
13	ความร่วมมือด้านเทคนิคและการเสริมสร้างศักยภาพ	- สร้างกรอบความร่วมมือเพื่อเสริมสร้างโอกาสทางการค้า การลงทุน และพัฒนาที่ยั่งยืน โดยเน้นการเพิ่มขีดความสามารถของมนุษย์และสถาบัน - การถ่ายทอดเทคโนโลยีและนวัตกรรม - การพัฒนาบุคลากรในสาขาเป้าหมาย - การแลกเปลี่ยนความรู้และประสบการณ์ระหว่างผู้เชี่ยวชาญ
14	ประเด็นกฎหมายและการระงับข้อพิพาท	- กลไกการระงับข้อพิพาทที่มีประสิทธิภาพ - ขั้นตอนการปรึกษาหารือก่อนเข้าสู่กระบวนการระงับข้อพิพาท - การจัดตั้งคณะผู้พิจารณาที่เป็นกลาง - การกำหนดระยะเวลาในแต่ละขั้นตอน - การบังคับตามคำตัดสิน - ทางเลือกในการไกล่เกลี่ยข้อพิพาท
15	วิสาหกิจขนาดเล็ก ขนาดกลาง และขนาดย่อม (SMEs)	- การส่งเสริมการเข้าถึงตลาดสำหรับ SMEs - การสนับสนุนการเข้าถึงแหล่งเงินทุนและเทคโนโลยี - การพัฒนาขีดความสามารถในการแข่งขัน - การสร้างเครือข่ายธุรกิจระหว่างประเทศ - การพัฒนาทักษะผู้ประกอบการ - การลดอุปสรรคในการทำธุรกิจสำหรับ SMEs

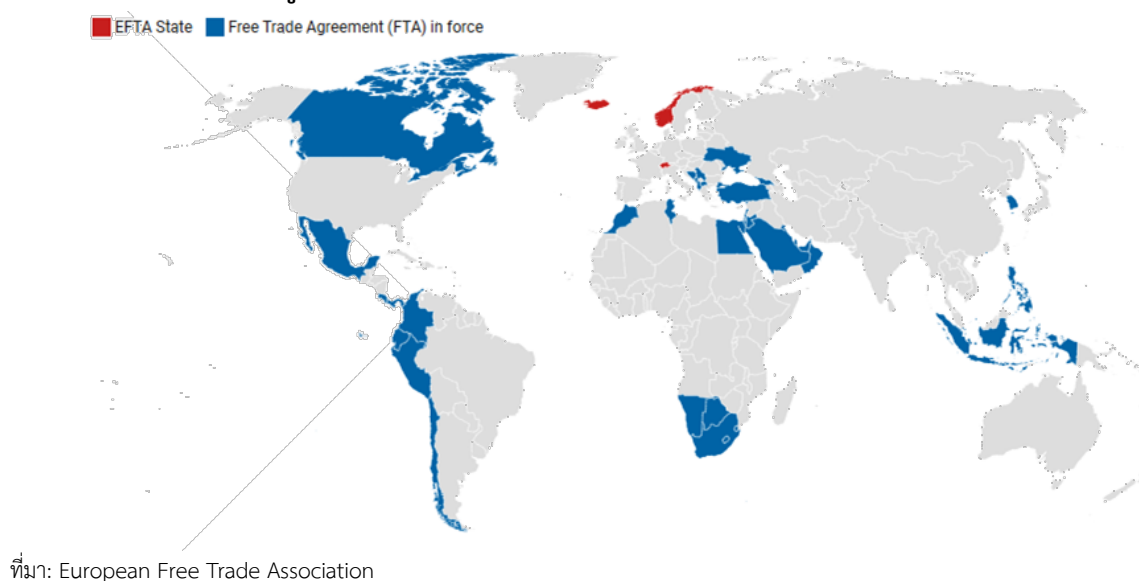
ที่มา กรมเจรจาการค้าระหว่างประเทศ กระทรวงพาณิชย์ และ European Free Trade Association

ความสำคัญของความตกลงการค้าเสรี ไทย - EFTA ต่อเศรษฐกิจไทย

ในสถานการณ์ที่การค้าระหว่างประเทศเผชิญกับความท้าทายจากปัจจัยต่าง ๆ เช่น สงครามการค้าระหว่างมหาอำนาจ และผลกระทบจากความตึงเครียดทางภูมิรัฐศาสตร์ การเสริมสร้างความร่วมมือกับกลุ่มประเทศยุโรปที่มีศักยภาพทางเศรษฐกิจสูงจะช่วยสร้างความแข็งแกร่งให้กับเศรษฐกิจไทยในหลายมิติ สามารถกระจายความเสี่ยงจากการพึ่งพาดตลาดหลัก ๆ และสามารถขยายฐานการค้าสู่ตลาดยุโรปที่มีความมั่นคงและมีกำลังซื้อสูง ซึ่งจะช่วยลดความผันผวนทางเศรษฐกิจในระยะยาว

ความตกลงการค้าเสรีระหว่างไทย และ EFTA ซึ่งประกอบด้วยประเทศสวิตเซอร์แลนด์ ลิกเตนสไตน์ นอร์เวย์ และไอซ์แลนด์ มีความสำคัญอย่างมากต่อเศรษฐกิจไทยในบริบทโลกปัจจุบัน ซึ่งกำลังเผชิญกับการเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจและการเมืองระหว่างประเทศอย่างรวดเร็ว EFTA เป็นตลาดที่มีความต้องการสินค้าและบริการที่มีคุณภาพสูง ด้วยจำนวนประชากรรวมกันกว่า 14.7 ล้านคนและ GDP รวมกันกว่า 1.28 ล้านล้านดอลลาร์สหรัฐ ในปี 2566 ประเทศสมาชิก EFTA จึงเป็นผู้ค้าสินค้ารายใหญ่เป็นอันดับ 17 ของโลก และเป็นผู้ค้าบริการเชิงพาณิชย์รายใหญ่เป็นอันดับ 8 ของโลก รวมถึงเป็นผู้มีบทบาทสำคัญในการลงทุนโดยตรงจากต่างประเทศ นอกจากเขตเศรษฐกิจยุโรป (EEA) และข้อตกลงทวิภาคีระหว่างสวิตเซอร์แลนด์และสหภาพยุโรปแล้ว EFTA ยังมีข้อตกลงการค้าเสรี (FTA) จำนวน 29 ฉบับกับประเทศพันธมิตรรวม 40 ประเทศทั่วโลก (European Free Trade Association, 2023)

รูปภาพ 1 ประเทศที่จัดทำความตกลงการค้าเสรีกับ EFTA

ที่มา: European Free Trade Association

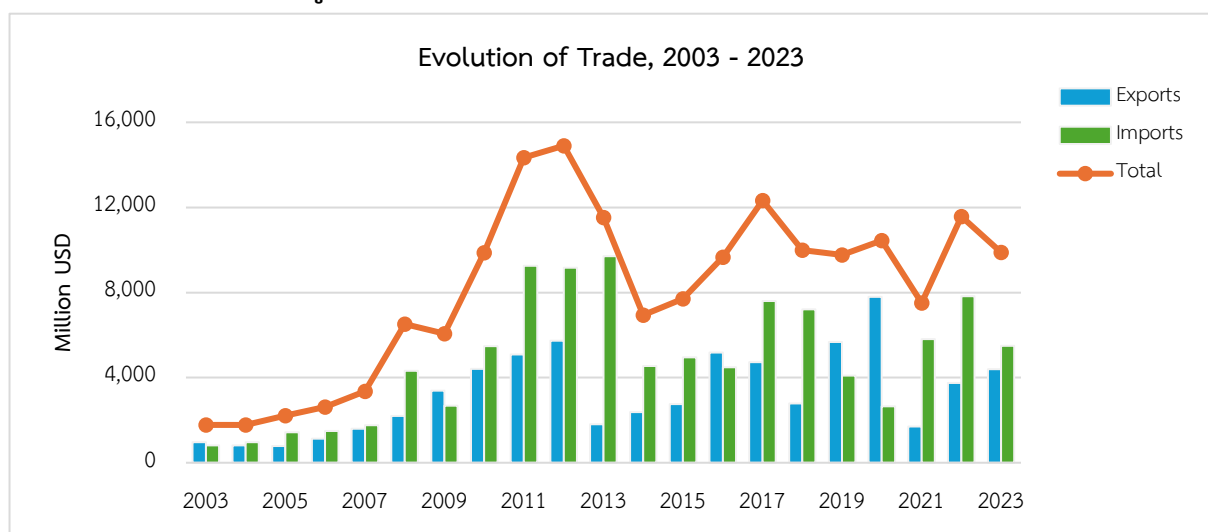
ในปี 2566 EFTA เป็นคู่ค้าอันดับที่ 16 ของไทย มูลค่าการค้าอยู่ที่ 9,887.56 ล้านดอลลาร์สหรัฐ หดตัวร้อยละ -14.61 เมื่อเทียบกับปีก่อนหน้า และคิดเป็นร้อยละ 1.72 ของการค้าทั้งหมดของไทยกับโลก โดยไทยส่งออกไป EFTA มูลค่า 4,390.48 ล้านดอลลาร์สหรัฐ เพิ่มขึ้นจากปีที่ผ่านมาร้อยละ 17.06 สินค้าสำคัญที่ไทยส่งออกไปยัง EFTA เช่น เครื่องเพชรพลอย อัญมณี เงินแท่งและทองคำ นาฬิกา และส่วนประกอบเนื้อสัตว์สำหรับการบริโภค ผลิตภัณฑ์เวชกรรมและเภสัช เป็นต้น สำหรับสินค้าเกษตรสำคัญไทยส่งออกไป EFTA ได้แก่ อาหารปรุงแต่ง ข้าวหอมมะลิ พืชผักสดแช่แข็ง ข้าวโพดหวาน บะหมี่กึ่งสำเร็จรูป เป็นต้น

ไทยนำเข้าจาก EFTA มูลค่า 5,497.75 ล้านดอลลาร์สหรัฐ ลดลงจากปีที่ผ่านมาร้อยละ -29.79 สินค้านำเข้าที่สำคัญ ประกอบด้วย อัญมณีและเครื่องประดับ นาฬิกาและส่วนประกอบ เครื่องใช้สำหรับเดินทาง รถยนต์ อุปกรณ์และส่วนประกอบ เครื่องจักรกลและส่วนประกอบของเครื่องจักรกล เครื่องปรับอากาศและส่วนประกอบ เครื่องสำอาง สบู่ และผลิตภัณฑ์รักษาผิว สำหรับสินค้าเกษตรสำคัญไทยนำเข้าจาก EFTA ได้แก่ อาหารปรุงแต่งสำหรับการแพทย์ ไข่กรอก อาหารสัตว์ กาแฟบด อาหารปรุงแต่ง ซ็อกโกแลต และอาหารปรุงแต่งอื่นๆ ที่มีโกโก้ เป็นต้น

หากแยกเป็นรายประเทศพบว่า การค้าระหว่างไทยกับสวิตเซอร์แลนด์มีการค้ามากที่สุดในประเทศสมาชิก EFTA ด้วยมูลค่า 8,951.03 ล้านดอลลาร์สหรัฐ หรือคิดเป็นสัดส่วนกว่าร้อยละ 90 ของการค้าไทยกับ EFTA ตามด้วยนอร์เวย์ (846.36 ล้านดอลลาร์สหรัฐ) ลิกเตนสไตน์ (70.05 ล้านดอลลาร์สหรัฐ) และไอซ์แลนด์ (20.12 ล้านดอลลาร์สหรัฐ)

สำหรับการลงทุนในไทยส่วนใหญ่เป็นอุตสาหกรรมเบาและอุตสาหกรรมอิเล็กทรอนิกส์ ได้แก่ การผลิตชิ้นส่วน/อุปกรณ์ที่ใช้เกี่ยวกับผลิตภัณฑ์อิเล็กทรอนิกส์ การผลิตสิ่งปรุงแต่งสำหรับประทินร่างกาย (hair care & Skin care Products) การผลิตเครื่องดื่มจากพืช ผัก ผลไม้ การผลิตผลิตภัณฑ์โลหะ รวมทั้งชิ้นส่วนโลหะ (Steel Tire Cord) และเครื่องจักรการผลิต Non-dairy creamer และการผลิตชิ้นส่วนยานพาหนะ (กระทรวงพาณิชย์, 2556)

รูปภาพ 2 สถิติการค้าระหว่างประเทศของไทย-EFTA

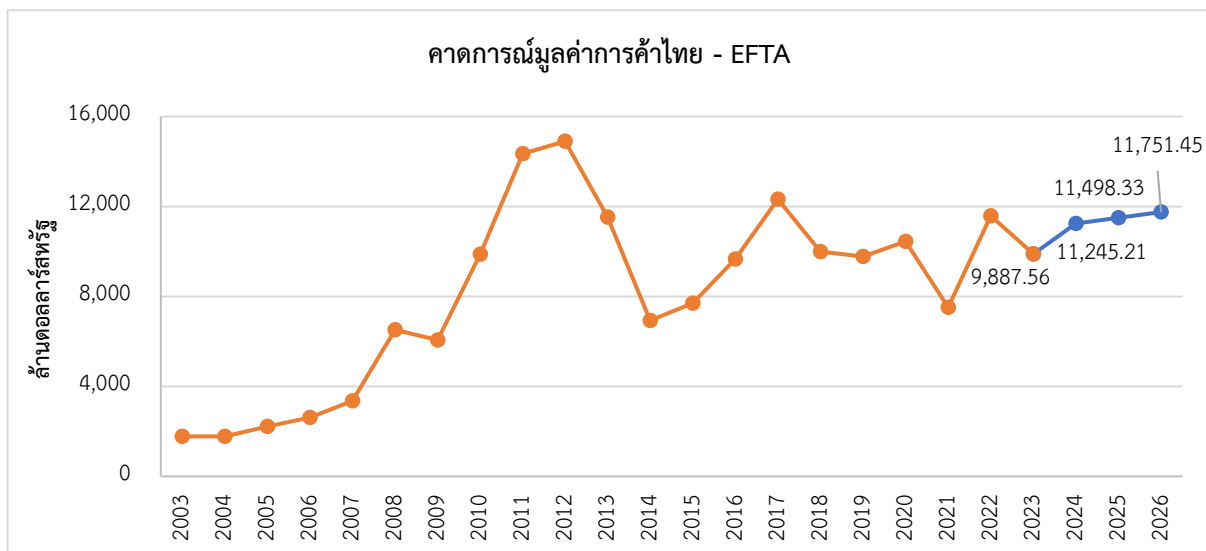
ที่มา : ศูนย์เทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร สำนักงานปลัดกระทรวงพาณิชย์ โดยความร่วมมือจากกรมศุลกากร
ประมวลข้อมูลโดยกองเศรษฐกิจการแรงงาน

ความตกลงการค้าเสรีระหว่างไทย-EFTA จะก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงเชิงโครงสร้างที่สำคัญต่อระบบเศรษฐกิจไทย โดยเฉพาะในด้านการค้าระหว่างประเทศ การลดภาษีนำเข้าและการยกเลิกมาตรการกีดกันทางการค้าที่มีใช้อยู่จะทำให้การค้าระหว่างไทยกับกลุ่มประเทศ EFTA มีความคล่องตัวมากขึ้น ผู้ประกอบการไทยจะมีโอกาสในการส่งออกสินค้าไปยังตลาดที่มีกำลังซื้อสูง โดยเฉพาะสินค้าในกลุ่มอาหารแปรรูป ผลิตภัณฑ์เกษตร และสินค้าอุตสาหกรรมที่ใช้แรงงานเข้มข้น ประเทศไทยจะได้รับประโยชน์จากการถ่ายทอดเทคโนโลยี

และความเชี่ยวชาญจากบริษัทในกลุ่ม EFTA ซึ่งมีความก้าวหน้าทางเทคโนโลยีสูง โดยเฉพาะในอุตสาหกรรมที่ประเทศ EFTA มีความเชี่ยวชาญ เช่น อุตสาหกรรมเครื่องจักรกลความแม่นยำสูง เกล็ดภัณฑ์ และเคมีภัณฑ์ ขั้นสูง การยกระดับมาตรฐานการผลิตจะช่วยเพิ่มขีดความสามารถในการแข่งขันของอุตสาหกรรมไทยในตลาดโลก

มูลค่าการค้ารวมระหว่างไทยกับกลุ่ม EFTA คาดว่าจะเพิ่มขึ้นเป็น 11,751.45 ล้านดอลลาร์สหรัฐ ในปี 2569 จากการศึกษาของ LSE Trade Policy Hub and Milieu Ltd. (2024) คาดว่าการส่งออกของไทย จะขยายตัวประมาณร้อยละ 12 จากการลดภาษีนำเข้าในกลุ่มสินค้าเกษตรแปรรูปและอาหาร ขณะที่การนำเข้าคาดว่าจะเพิ่มขึ้นร้อยละ 8 โดยเฉพาะในกลุ่มเครื่องจักรและอุปกรณ์ที่ใช้เทคโนโลยีขั้นสูง

ภาพที่ 3 การคาดการณ์มูลค่าการค้าไทย – EFTA

ประมวลข้อมูลโดยกองเศรษฐกิจการแรงงาน

ในยุคที่ห่วงโซ่อุปทานโลก (Global Supply Chain)¹ มีความซับซ้อนมากขึ้น และหลายประเทศเริ่มมีนโยบายการค้าแบบกีดกันและการปกป้องอุตสาหกรรมภายใน (Protectionism) ความตกลงการค้าเสรีระหว่างไทย-EFTA จะช่วยให้ประเทศไทยมีความยืดหยุ่นมากขึ้นในการเลือกคู่ค้าระดับนานาชาติ ทั้งในด้านการจัดหาวัตถุดิบ การผลิต และการส่งออกสินค้า การเข้าถึงตลาดและทรัพยากรจากประเทศใน EFTA จะช่วยเสริมสร้างความยืดหยุ่นของเศรษฐกิจไทยและลดการพึ่งพาแหล่งเดียวจากภูมิภาคใดภูมิภาคหนึ่ง อีกทั้งยังส่งเสริมการเติบโตทางเศรษฐกิจของไทยทั้งในด้านการค้า การลงทุน และการพัฒนาเทคโนโลยี นอกจากนี้ยังช่วยสร้างความมั่นคงให้กับเศรษฐกิจไทยในระยะยาวผ่านการกระจายตลาดและการเสริมสร้างความร่วมมือกับกลุ่มประเทศที่มีศักยภาพ

ประเทศในกลุ่ม EFTA โดยเฉพาะนอร์เวย์และไอซ์แลนด์ มีความก้าวหน้าทางเทคโนโลยีและนโยบายที่เน้นการพัฒนาเศรษฐกิจสีเขียวและความยั่งยืน ซึ่งเป็นประเด็นสำคัญในเศรษฐกิจโลกปัจจุบัน ความตกลง

¹ ห่วงโซ่อุปทานโลก หรือ Global Supply Chain หมายถึง สิ่งที่มีผลอย่างยิ่งต่อการปรับโครงสร้างในการทำการค้าของโลก เป็นการเชื่อมโยงกระบวนการทั้งหมดของ Supply Chain ในภาพใหญ่ ตั้งแต่ต้นน้ำถึงปลายน้ำ ถือเป็นการบริหารจัดการต้นทุนให้คุ้มค่าที่สุด (สำนักงานเศรษฐกิจอุตสาหกรรม, ม.ป.ป.)

ระหว่างไทยและ EFTA สามารถเป็นช่องทางสำคัญในการแลกเปลี่ยนความรู้และเทคโนโลยีด้านพลังงาน สะอาด การบริหารจัดการสิ่งแวดล้อม และการพัฒนานวัตกรรมสีเขียว ซึ่งจะช่วยเสริมสร้างการพัฒนา เศรษฐกิจที่เป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อมในประเทศไทย โดยเฉพาะประเทศนอร์เวย์และไอซ์แลนด์ ที่มีความก้าวหน้า ในด้านพลังงานทดแทนและการจัดการทรัพยากรธรรมชาติ ทั้งนี้ไทยสามารถเรียนรู้ และนำเทคโนโลยีเหล่านี้ มาปรับใช้เพื่อเสริมสร้างขีดความสามารถในการผลิตที่เป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อม ส่งผลให้ภาคอุตสาหกรรมไทย สามารถตอบสนองต่อความต้องการของตลาดโลกที่กำลังเปลี่ยนแปลงไปในทิศทางที่เน้นเรื่องการลดการปล่อย ก๊าซคาร์บอนไดออกไซด์ และการปกป้องสิ่งแวดล้อมมากขึ้น ซึ่งเป็นปัจจัยสำคัญในการรักษาความสามารถ ในการแข่งขันระยะยาวของไทย

ความตกลงทางการค้าเสรีระหว่างไทยและ EFTA ไม่เพียงแต่ส่งผลในเชิงเศรษฐกิจเท่านั้น แต่ยังส่งเสริม ความสัมพันธ์ทางการเมืองและการทูตระหว่างประเทศไทยกับประเทศสมาชิก EFTA ซึ่งถือเป็นประเทศ ที่มีบทบาทสำคัญในเวทีโลกด้านการทูต และการพัฒนาระบบเศรษฐกิจแบบเสรี ความร่วมมือในเชิงเศรษฐกิจนี้ จะช่วยเปิดโอกาสในการสร้างพันธมิตรและความร่วมมือด้านอื่น ๆ อาทิ การแลกเปลี่ยนความรู้ด้านเทคโนโลยี การศึกษา และการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ การเข้าถึงตลาด EFTA ที่มีกำลังซื้อสูงและเน้นคุณภาพสินค้า จะส่งเสริมให้ไทยมีบทบาทสำคัญในห่วงโซ่อุปทานโลกมากขึ้น โดยเฉพาะในอุตสาหกรรมที่ไทยมีศักยภาพ เช่น อุตสาหกรรมอาหาร การเกษตร และการผลิตสินค้าแปรรูป การทำความตกลงกับ EFTA จะช่วยยกระดับ มาตรฐานสินค้าของไทยให้ตรงกับความต้องการของตลาดยุโรป ซึ่งจะส่งผลให้สินค้าไทยได้รับการยอมรับ ในระดับสากล และสามารถขยายส่วนแบ่งในตลาดโลกได้มากขึ้น

ผลกระทบต่อตลาดแรงงานจากความตกลงการค้าเสรี ไทย-EFTA

ความตกลงการค้าเสรี (FTA) ระหว่างประเทศไทยและ EFTA เป็นความร่วมมือทางเศรษฐกิจที่สำคัญ ในยุคที่โลกเชื่อมโยงกันอย่างใกล้ชิด ความตกลงนี้มีผลกระทบโดยตรงต่อโครงสร้างตลาดแรงงานไทย ทั้งในเชิงการค้าและการพัฒนาที่ยั่งยืน โดยเฉพาะในด้านการส่งออกสินค้า การลงทุน การพัฒนาทักษะแรงงาน และการส่งเสริมมาตรฐานสิ่งแวดล้อม

การเปิดเสรีทางการค้ากับกลุ่มประเทศ EFTA ส่งผลให้ประเทศไทยสามารถขยายตลาดการส่งออก สินค้าไปยังภูมิภาคที่มีกำลังซื้อสูงและความต้องการสินค้าคุณภาพมากขึ้น สินค้าเกษตรแปรรูป เช่น ข้าว ผลไม้ และอาหารทะเล รวมถึงอุตสาหกรรมอิเล็กทรอนิกส์และเครื่องใช้ไฟฟ้า ได้รับผลประโยชน์อย่างมาก จากการลดภาษีศุลกากรในตลาดนี้ อาจส่งผลในการเพิ่มโอกาสการจ้างงานเพิ่มขึ้นในภาคการผลิต และเกษตร แปรรูป ทั้งในพื้นที่ชนบทที่เป็นแหล่งผลิตสินค้าเกษตรและในโรงงานแปรรูปสินค้าเพื่อการส่งออก นอกจากนี้ การลงทุนจากกลุ่มประเทศ EFTA โดยเฉพาะในอุตสาหกรรมที่ใช้เทคโนโลยีขั้นสูง เช่น การแพทย์และพลังงาน หมุนเวียน เป็นการยกระดับคุณภาพของสถานประกอบการ มาตรฐานแรงงาน และเพิ่มศักยภาพในการแข่งขัน ในตลาดโลก

การศึกษาของ LSE Trade Policy Hub and Milieu Ltd. (2024) คาดการณ์ผลกระทบต่อการค้าสินค้าระหว่างไทย และ EFTA หลังจากการมีความตกลงทางการค้า การลดภาษีศุลกากร ภายในปี 2573 ประเทศไทยจะสามารถเพิ่มโอกาสในการจ้างงานภาคอุตสาหกรรมเนื้อสัตว์ และผลิตภัณฑ์จากสัตว์ น้ำมันพืช การก่อสร้าง และหนังสือ เติบโตขึ้น ทั้งแรงงานไร้ทักษะและแรงงานทักษะ โดยอัตราการจ้างงานของแรงงานไร้ทักษะจะเพิ่มขึ้นร้อยละ 0.0432 ในขณะที่แรงงานทักษะจะเพิ่มขึ้นร้อยละ 0.0397 นอกจากนี้ ยังคาดการณ์ว่าค่าจ้างจะเพิ่มขึ้นร้อยละ 0.0332 สำหรับแรงงานไม่มีทักษะ และร้อยละ 0.0314 สำหรับแรงงานมีทักษะ ในทางกลับกันภาคอุตสาหกรรมเกษตรกรรมคาดว่าจะมีการจ้างงานลดลงของทั้งในกลุ่มแรงงานมีทักษะและไม่มีทักษะจากการที่เทคโนโลยีเข้ามามีบทบาทมากขึ้น ทำให้คุณภาพการผลิตมีมาตรฐาน มีความแม่นยำมากกว่าการใช้คนในการปฏิบัติงาน

อย่างไรก็ตาม มาตรฐานสินค้าที่เข้มงวดของ EFTA โดยเฉพาะในด้านสิ่งแวดล้อมและความยั่งยืนกลายเป็นปัจจัยสำคัญที่ผลักดันให้ผู้ประกอบการไทยต้องปรับตัวเข้าสู่ระบบการผลิตที่เน้นความรับผิดชอบต่อสิ่งแวดล้อมมากขึ้น การใช้เทคโนโลยีสีเขียวในกระบวนการผลิต เช่น การลดการปล่อยก๊าซเรือนกระจก และการจัดการของเสียอย่างมีประสิทธิภาพ กลายเป็นมาตรฐานที่สถานประกอบการในอุตสาหกรรมส่งออกต้องเรียนรู้และปฏิบัติตาม การเปลี่ยนแปลงนี้อาจทำให้เกิดความต้องการทักษะใหม่ในตลาดแรงงาน เช่น ทักษะในการจัดการทรัพยากรธรรมชาติ และการบริหารจัดการผลิตภัณฑ์ที่เป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อม สถานประกอบการ และแรงงานในภาคการเกษตรแปรรูป และอุตสาหกรรมเทคโนโลยีชีวภาพ จะต้องเกิดการปรับตัวพัฒนาทักษะเหล่านี้เพื่อรักษาความสามารถในการแข่งขัน

มิติการพัฒนาที่ยั่งยืนยังเป็นความท้าทายของผู้ประกอบการขนาดกลางและขนาดย่อม (SMEs) ในการปรับตัวให้สอดคล้องกับมาตรฐานที่สูงของตลาด EFTA ผู้ประกอบการในกลุ่มนี้อาจต้องแบกรับต้นทุนที่เพิ่มขึ้นจากการจัดหาเทคโนโลยีหรือการปรับปรุงกระบวนการผลิต ทำให้แรงงานในสายการผลิตต้องเผชิญกับแรงกดดันในการรักษาประสิทธิภาพการทำงานพร้อมกับการเรียนรู้วิธีการใหม่ ๆ ที่เน้นความยั่งยืนในขณะเดียวกัน การเติบโตของอุตสาหกรรมพลังงานสะอาดและเทคโนโลยีหมุนเวียนอันเป็นผลจากความร่วมมือกับกลุ่มประเทศ EFTA ก็เป็นโอกาสสำคัญสำหรับประเทศไทยในการเข้าสู่อุตสาหกรรมที่มีมูลค่าเพิ่มสูง แรงงานในสายงานวิศวกรรมและการวิจัยอาจมีโอกาพัฒนาทักษะขั้นสูงจากการถ่ายทอดเทคโนโลยีจากประเทศในกลุ่ม EFTA ซึ่งเป็นผู้นำด้านนวัตกรรม และการพัฒนาสีเขียว

โดยสรุป ความตกลงการค้าเสรีไทย-EFTA นำมาซึ่งการเปลี่ยนแปลงเชิงโครงสร้างในตลาดแรงงานไทย ทั้งในแง่การเพิ่มจำนวนการจ้างงานในภาคส่งออก การเปลี่ยนแปลงทักษะแรงงานให้รองรับเทคโนโลยีใหม่ และการสนับสนุนมาตรฐานการผลิตที่ยั่งยืน แม้ว่าความท้าทายจากต้นทุนที่เพิ่มขึ้นและการแข่งขันในระดับสากลจะเป็นปัจจัยที่ต้องเผชิญ แต่โอกาสในการเข้าถึงตลาดที่มีกำลังซื้อสูงและการพัฒนาทักษะแรงงานในระยะยาวถือเป็นประโยชน์ที่สำคัญต่อเศรษฐกิจไทยและความมั่นคงของแรงงานในประเทศ

สรุปและข้อเสนอแนะ

ความตกลงการค้าเสรีไทย-EFTA เป็นโอกาสสำคัญในการพัฒนาเศรษฐกิจและตลาดแรงงานไทย โดยเฉพาะการเพิ่มมูลค่าการส่งออก การดึงดูดการลงทุน และการยกระดับมาตรฐานสินค้าและแรงงานไปสู่ระดับสากล อย่างไรก็ตาม ผลกระทบดังกล่าวมาพร้อมกับความท้าทายด้านการแข่งขัน การปรับตัวของผู้ประกอบการ แรงงาน และการรักษาความยั่งยืน การเติบโตในตลาดแรงงานไทยจะขึ้นอยู่กับความสามารถของประเทศในการพัฒนาทักษะแรงงานและปรับปรุงกระบวนการผลิตให้ตอบสนองต่อมาตรฐานที่เข้มงวดของประเทศในกลุ่ม EFTA เพื่อให้ประเทศไทยสามารถใช้ประโยชน์จากความตกลงนี้ได้อย่างเต็มที่และยั่งยืน ในขั้นนี้ กระทรวงแรงงานควรติดตามสถานการณ์บทสรุปการเจรจาที่จะส่งผลกระทบต่อตลาดแรงงาน เพื่อเตรียมความพร้อมในดำเนินนโยบายที่ส่งเสริมการปรับตัวของผู้ประกอบการและแรงงานให้พร้อมต่อความเปลี่ยนแปลงที่เกิดจากความตกลงการค้าเสรีไทย-EFTA จะช่วยให้ประเทศสามารถใช้ประโยชน์จากโอกาสนี้ได้อย่างเต็มที่ ในขณะเดียวกัน การกำหนดนโยบายที่เน้นความยั่งยืนจะช่วยลดผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อมและสร้างสมดุลในระยะยาว ความร่วมมือระหว่างภาครัฐ ภาคเอกชน และประชาคมระหว่างประเทศ จึงเป็นกุญแจสำคัญในการพัฒนาเศรษฐกิจและตลาดแรงงานของไทยให้เติบโตอย่างมั่นคงและยั่งยืน

เอกสารอ้างอิง

- กองการต่างประเทศ. (2566). *ความเป็นมาของความตกลงการค้าเสรีระหว่างไทย กับ EFTA*. สำนักงาน ปลัดกระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม สืบค้นจาก <https://fad.mnre.go.th/th/tradeandenv/content/318>
- กระทรวงพาณิชย์. (2556). *ร่างกรอบการเจรจาความตกลงการค้าเสรีระหว่างไทยกับสมาคมการค้าเสรีแห่งยุโรป*. สืบค้นจาก <https://dl.parliament.go.th/handle/20.500.13072/354574>
- กระทรวงพาณิชย์. (2567). *สรุปผล FTA ฉบับแรกของไทยกับยุโรป*. สืบค้นจาก <https://www.moc.go.th/th/gallery/category/detail/id/5/cid/0/iid/674>
- ศูนย์เทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร. (2567). *รายงานข้อมูลสถิติการค้าระหว่างประเทศของประเทศไทย (รายปี)*. กระทรวงพาณิชย์. สืบค้นจาก <https://tradereport.moc.go.th/th/stat/reportyear02>
- คณะรัฐมนตรี. (2556). *ร่างกรอบการเจรจาความตกลงการค้าเสรีระหว่างไทยกับสมาคมการค้าเสรีแห่งยุโรป*. อ.พ. 3/2556 การประชุมร่วมกันของรัฐสภา สมัยสามัญทั่วไป. สำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร
- สำนักยุโรป. (2565). *ข้อมูลประกอบการเจรจาจัดทำความตกลงการค้าเสรีระหว่างไทยกับสมาคมการค้าเสรีแห่งยุโรป (EFTA)*. กรมเจรจาการค้าระหว่างประเทศ กระทรวงพาณิชย์
- EFTA Secretariat. (n.d.). *Information about agreement of Thailand*. Retrieved from <https://www.efta.int/trade-relations/free-trade-network/thailand>
- EFTA Secretariat. (2023). *Trade and Sustainable Development in EFTA Countries*. Retrieved from <https://www.efta.int/trade-relations/horizontal-work/trade-and-sustainable-development>

EFTA Secretariat. (2024). *EFTA and Thailand conclude free trade negotiations*. Retrieved from <https://www.efta.int/media-resources/news/efta-and-thailand-conclude-free-trade-negotiations>

LSE Trade Policy Hub and Milieu Ltd. (2024). *Sustainability Impact Assessment of the Free Trade Agreement between the European Free Trade Association and Thailand*. European Free Trade Association. Retrieved from <https://www.efta.int/media-resources/news/efta-releases-sustainability-impact-assessment-future-efta-thailand-fta>